

**Кафедра публічного адміністрування у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України**

Помаза-Пономаренко А.Л., Крюков О.І.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*методичні вказівки до самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «магістр»*

Харків 2016

Друкується за рішенням
Вченої ради факультету цивільного
захисту НУЦЗ України
Протокол від 29.08.2016 р. № 12.

Рецензенти: д.держ.упр., доцент, професор кафедри економічної політики та менеджменту Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Ю.О. Ульяновченко;
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та маркетингу Національного технічного університету «ХПІ» М.В. Мірошник.

Теорія та історія державного управління : методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «магістр» / Укладачі А.Л. Помаза-Пономаренко, О.І. Крюков. – Х. : НУЦЗУ, 2016. – 12 с.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Для самостійної роботи слухачам пропонується ряд завдань, що мають підсумувати знання, отримані під час вивчення поточних тем дисципліни. Теми, що виносяться для самостійної роботи слухачів безпосередньо пов'язані з матеріалом, який вивчається на поточних заняттях. Виконання завдань самостійної роботи вимагає від слухачів володіння матеріалом, отриманим під час поточних занять, розвиває вміння самостійного дослідження проблем, пошуку й аналізу спеціальної та загальнометодологічної літератури, уміння викладати та відстоювати власну точку зору.

Метою навчальної дисципліни «Теорія та історія державного управління» є формування у майбутніх фахівців знань щодо сутності державної влади та державного управління, основних етапів розвитку державноуправлінських відносин у світі та Україні, теоретико-методологічних засад, основних методів, підходів і прикладних розробок у сфері публічного управління.

Завдання вивчення дисципліни такі:

- оволодіти системою знань щодо сутності державної влади та державного управління;
- поглибити розуміння сутності розподілу гілок влади та державного управління в Україні;
- усвідомити характер зв'язків державного управління та виконавчої влади;
- характеризувати форми державного устрою;
- визначати принципи державного управління, механізми їх прояву та використання;
- характеризувати функції державного управління;
- порівнювати зарубіжний досвід державного управління та практику державноуправлінських відносин в Україні;
- використовувати отримані знання у професійній діяльності.

Після вивчення навчальної дисципліни «Теорія та історія державного управління» слухач повинен:

знати:

- методологію та методи дослідження державноуправлінських процесів;
- теорію державного управління як комплексну галузь управлінської діяльності;
- об'єкт та предмет, мету і завдання навчальної дисципліни;
- основні поняття та категорії навчальної дисципліни;
- сутність та основні ознаки державного управління, структуру його системи;
- становлення державноуправлінських відносин в Україні;
- сутність та основні етапи формування науки «Державне управління»;
- роль держави в управлінні соціальними процесами;
- сутність, особливості та значення розподілу гілок влади;
- співвідношення державного управління та виконавчої влади;
- принципи державного управління, механізми їх прояву і використання;
- форми державного устрою і методи управлінської діяльності;
- зарубіжний досвід державного управління.

уміти:

- аналізувати державноуправлінські та суспільно-політико-правові процеси;
- систематизувати отримані знання щодо сутності державної влади та державного управління;
- визначати сутність, основні риси та особливості державноуправлінських реформ;
- характеризувати повноваження та компетенцію органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- проводити науково-дослідницьку діяльність для отримання наукових результатів у сфері державного управління;
- використовувати зарубіжний досвід державного управління в українській практиці;
- використовувати отримані знання у професійній діяльності.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Під час виконання самостійної роботи слухачі поглиблюють отримані знання та самостійно вивчають матеріали окремих тем шляхом опрацювання відповідної літератури, здійснюють підготовку до практичних занять, контрольного модулю й екзамену (див. табл. 1).

Таблиця 1

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Держава як суб'єкт управління суспільними процесами	$\frac{4}{7}$
2.	Тема 2. Державна влада та державне управління в Україні	$\frac{4}{7}$
3.	Тема 3. Конституційний розподіл влади та державне управління	$\frac{4}{7}$
4.	Тема 4. Форма державного правління	$\frac{4}{7}$
5.	Тема 5. Державне управління та виконавча влада	$\frac{4}{7}$
6.	Тема 6. Державноуправлінська діяльність	$\frac{4}{7}$
7.	Тема 7. Системні характеристики державного управління	$\frac{4}{7}$
8.	Тема 8. Принципи державного управління, механізми їх прояву і використання	$\frac{4}{7}$
9.	Тема 9. Функції державного управління	$\frac{5}{7}$
10.	Тема 10. Форми державного устрою і методи управлінської діяльності	$\frac{5}{8}$
11.	Тема 11. Використання зарубіжного досвіду державного управління у вітчизняній практиці	$\frac{4}{7}$
12.	Разом	46 / 78

Примітка:

У чисельнику – дані для денної форми навчання, у знаменнику – для заочної форми навчання.

3. ПІДГОТОВКА Й ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧІВ

МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Тема 1. Держава як суб'єкт управління суспільними процесами.

Питання для перевірки знань студентів методом опитування:

1. Держава як соціальний інститут.

2. Сутність і юридична природа державної влади.
3. Держава та державність. Поняття проблемної державності.
4. Формування та розвиток держави.
5. Функції та завдання сучасної держави.
6. Держава в умовах демократичного переходу.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Управління як суспільне явище. Види управління.
2. Принципи загальнотеоретичного дослідження держави.
3. Причини та форми виникнення держави.
4. Держава та сучасне громадянське суспільство.
5. Форми здійснення функцій держави.

Самостійна робота слухачів із підготовки повідомлення-есе на тему «Особливості демократичного переходу України» (3000 знаків).

Тема 2. Державна влада та державне управління в Україні.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Влада і управління як складні категорії.
2. Державна влада і державне управління.
3. Становлення та розвиток української державності.
4. Реалізація державної влади в умовах різних типів політичного режиму.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Влада і державна влада в соціально однорідному та неоднорідному суспільстві.
2. Сутність понять «управління» і «керівництво» та їх застосування в державному управлінні.
3. Державна влада як складова державно-владного механізму.
4. Політична система, державне управління та регулювання на трансформаційному етапі розвитку держави.
5. Традиції державного будівництва України.

Самостійна робота слухачів із підготовки повідомлення-есе на тему «Сучасні процеси державотворення в Україні» (3000 знаків).

Тема 3. Конституційний розподіл влади та державне управління.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Конституція і конституціоналізм.
2. Поняття розподілу гілок влади.
3. Розвиток доктрини розподілу гілок влади.
4. Розподіл гілок влади в системі українського конституціоналізму.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Конституційні засади побудови структур державного управління в Україні.
2. Залежність реалізації управлінських функцій від особливостей розподілу гілок влади.
3. Розвиток інституту Президента у контексті розподілу гілок влади.
4. Інститут Президента в Україні та державне управління.

Тема 4. Форма державного правління.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Президентська модель державної влади.
2. Парламентаризм і парламентська форма державного правління.
3. Президентсько-парламентська і парламентсько-президентська форми державного правління. «Правління кабінету».
4. Раціоналізований парламентаризм.
5. Розвиток форми державного правління в сучасній Україні.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Поняття й елементи форми держави.
2. Залежність форм державного правління, форм державного устрою та форм політичного режиму.
3. Типові та нетипові форми монархії.
4. Форма державного правління в умовах демократичного переходу.
5. Парламент України та державне управління.

Самостійна робота слухачів із підготовки повідомлення-есе на тему «Організаційно-інституційне домінування в Україні: реалії та перспективи» (3000 знаків).

Тема 5. Державне управління та виконавча влада.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Державне управління в широкому і вузькому значеннях.
2. Основні ознаки державного управління та виконавчої влади.
3. Співвідношення державного управління та виконавчої влади.
4. Об'єкти управлінської діяльності виконавчої влади.
5. Державне управління в системі предмета виконавчої влади.
6. Формування науки державного управління в Україні.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Специфіка державного управління як виду управління.
2. Адміністративний аспект державного управління.
3. Державна політика як цілеформуючий фактор діяльності державного апарату та державної служби.
4. Основні теорії та школи управління.

Тема 6. Державноуправлінська діяльність.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Поняття та загальні риси управлінської діяльності.
2. Форми управлінської діяльності.
3. Стадії управлінської діяльності.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Що таке «вироблення державноуправлінського рішення»?
2. Управлінські технології: поняття та види.
3. Соціальна зумовленість державноуправлінської діяльності.
4. Відповідальність у державному управлінні.

5. Бюрократія та бюрократизм.
6. Різниця між керівництвом і лідерством.

МОДУЛЬ II

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Тема 7. Системні характеристики державного управління.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Характеристика системи державного управління.
2. Організаційна структура державного управління.
3. Підходи до реформування організаційних структур державного управління.
4. Державне управління й адміністративна реформа в Україні.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Державноуправлінські відносини: зміст і типологія.
2. Суб'єкти й об'єкти державного управління.
3. Принципи формування організаційно-функціональної структури державного управління.
4. Субординаційні, реординаційні та координаційні зв'язки в організаційній структурі державного управління.

Самостійна робота слухачів із підготовки повідомлення-есе на тему «Орієнтири вдосконалення територіального та регіонального державного управління в Україні» (3000 знаків).

Тема 8. Принципи державного управління, механізми їх прояву і використання.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Принципи державного управління, їх систематизація.
2. Загальні та спеціальні принципи.
3. Демократизм і законність як принципи державного управління.
4. Механізми державного управління та державні механізми управління.
5. Правовий та організаційний механізми державного управління.
6. Проблема застосування соціокомунікативного механізму державного управління.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Цілі державного управління, їх юридичне та ресурсне забезпечення.
2. Співвідношення закономірностей, законів і принципів у державному управлінні.
3. Відкритість і прозорість як принципи державного управління.
4. Засоби забезпечення законності в державному управлінні.
5. Співвідношення категорій «процес» і «механізм» та їх використання в управлінській діяльності.

Самостійна робота слухачів із підготовки есе-повідомлення на тему «Правові й організаційні особливості публічної політики в контексті державного управління» (3000 знаків).

Тема 9. Функції державного управління.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Поняття функцій та функцій державного управління.
2. Функції як невід'ємна складова змісту управлінської діяльності.

3. Класифікація функцій державного управління.
4. Сутність та особливості функцій організації, планування та прогнозування.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Проблема узгодження та розмежування функцій.
2. Контроль у державному управлінні: поняття та види.
3. Функції, інституціоналізовані за гілками державної влади в Україні.
4. Функціональна структура державного управління.

Самостійна робота слухачів із підготовки повідомлення-есе на тему «Контроль як функція державного управління» (3000 знаків).

Тема 10. Форми державного устрою і методи управлінської діяльності.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Поняття форми державного устрою і методів управлінської діяльності.
2. Залежність методів управлінської діяльності від форми державного устрою.
3. Прості (унітарні) та складні (федеративні) форми державного устрою, їх класифікація.
4. Принципи та форми державного устрою в Україні, їх еволюція.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Типи сучасних федерацій.
2. Конфедерація й імперія як різновиди складної держави
3. Регіоналізована держава.
4. Українська гетьманська держава.

Самостійна робота слухачів із підготовки повідомлення-есе на тему «Центр – регіон» (3000 знаків).

Тема 11. Використання зарубіжного досвіду державного управління у вітчизняній практиці.

Питання для перевірки знань слухачів методом опитування:

1. Поняття політичної системи. Проблема її відкритості в Україні.
2. Європейський континентальний досвід державного управління.
3. Англо-американський досвід державного управління.
4. Японський і китайський досвід державного управління.

Питання для самостійного опрацювання

У процесі підготовки до практичних занять слухачам необхідно детально опрацювати матеріал і підготувати відповіді на такі питання:

1. Методологічна специфіка застосування системного та ситуаційного підходів у державному управлінні.
2. Загальна організаційна структура системи державного управління в Україні.
3. Реформування органів виконавчої влади.
4. Концептуальні засади реформування місцевих органів влади та напрями регіональної політики.

Самостійна підготовка слухачів до модульного контролю й екзамену.

4. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль знань слухачів із навчальної дисципліни проводиться в усній і

письмовій формі, що передбачають опитування, брейнстормінг (роботу в малих групах із прийняттям колективного рішення), екстраполяцію (з'ясування еволюції явищ і процесів) і підготовку повідомлення-есе.

За змістовим модулем передбачена модульна контрольна робота в письмовій формі. Її завдання розділені на 4 варіанти, кожен з яких включає по 3 питання з теорії й історії державного управління.

Контроль самостійної роботи проводиться:

з лекційного матеріалу – шляхом опитування і за необхідності перевірки конспектів лекцій;

з практичних занять – з допомогою перевірки виконаних завдань (ситуаційних вправ, на прийняття індивідуального та колективного рішень).

Підсумковий контроль знань відбувається на екзамені в письмовій формі. Крім того, можливе написання комплексних контрольних робіт (ККР), які включають три теоретичних питання.

5. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СЛУХАЧІ

Розподіл балів, що отримують слухачі представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл балів, що отримують слухачі

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий контроль (екзамен)	Сума	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	МКР № 1	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	МКР № 2		
5	5	5	5	5	5	10	5	5	5	5	5	10		
Поточна модульна оцінка – 55, контрольна оцінка за Модулем 1 і 2 – 20, загальна модульна оцінка – 75												25	100	

Примітка:

T1, T2 ... T11 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання знань слухачів національна та в ECTS представлена в табл. 3.

Таблиця 3

Шкала оцінювання знань слухачів

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Для іспиту
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : учеб. / Г. В. Атаманчук. – М. : Омега-Л, 2010. – 525 с.
2. Бакуменко В. Д. Теоретичні засади державного управління : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, Л. М. Усаченко, О. В. Червякова ; за заг. ред. Л. М. Усаченко. – К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 174 с.
3. Глазунова Н. И. Система государственного управления : учеб. для вузов / Н. И. Глазунова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 551 с.
4. Державне управління та державна служба : [Словник-довідник] / Уклад. О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
5. Древаль Ю. Поняття в науці державного управління / Ю. Древаль // Вісн. НАДУ. – 2009. – № 2. – С. 12–19.
6. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова), В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 692 с.
7. Історія державності України: експериментальний підручник / [О.М. Бандурка, В.А. Греченко, Ю.Д. Древаль та ін.] ; за заг. ред. О. М. Бандурки, О. Н. Ярмиша. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2004. – 608 с.
8. Крюков О. І. Філософія і психологія публічної влади: монографія / за заг. ред. В. Б. Дзюндзюка. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. – С. 259–321.
9. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – К. : Центр сприяння інституц. розвит. держ. служби, 2005. – 254 с.
10. Мельтюхова Н. М. Державне управління як єдність діяльності та відносин: монографія / Н. М. Мельтюхова. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2010. – 204 с.
11. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури : пер. с англ. – М. : Дело ЛТД, 1994. – 702 с.
12. Методологія державного управління : словник-довідник / Уклад. В. Д. Бакуменко (кер. автор. кол), Д. О. Безносенко, С. В. Бутівченко та ін. ; заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князєва, В. Д. Бакуменка. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 196 с.
13. Нариси історії державної служби в Україні / О. Г. Аркуша, Є. І. Бородін, С. В. Віднянський та ін. ; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.] ; Голов. упр. держ. служби України, Ін-т історії НАН України. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 536 с.
14. Основи адміністративного менеджменту : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, Л. М. Усаченко, В. І. Тимцуник, О. В. Червякова ; за заг. ред. Л. М. Усаченко. – К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 148 с.
15. Особливості публічного управління та адміністрування : навч. посіб. / Бакуменко В. Д., Бондар І.С., Горник В. Г., Шпачук В. В. – К. : КНУКіМ, 2016. – 167 с.
16. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.
17. Офіційний веб-сайт Національної ради реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/>.
18. Публічне адміністрування в Україні : навч. посіб./ [В.Б. Дзюндзюк, О. Б. Коротич, Н. М. Мельтюхова та ін.] ; за заг. ред. В. В. Корженка. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2012. – 256 с.
19. Розвиток теорії та методології державного управління : наукове видання / В.Д. Бакуменко // Збірка вибраних наукових праць у 2 ч. – Ч. 1. – К. : АМУ, 2015. – 320 с.
20. Усаченко Л. М. Історія державного управління в Україні : навч. посіб. / Л. М. Усаченко, В. І. Тимцуник. – К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 292 с.
21. Pomaza-Ponomarenko A.L. Guidelines of the improvement of the state policy of territorial development / A.L. Pomaza-Ponomarenko // Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія: Державне управління), 2015. – № 2 (3). – С. 215–219.

ЗМІСТ

1.	Загальні положення.....	3
2.	Завдання для самостійної роботи.....	4
3.	Підготовка й організація самостійної роботи слухачів.....	4
4.	Методи контролю.....	8
5.	Розподіл балів, що отримують слухачі.....	9
6.	Рекомендована література.....	10

ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО Аліна Леонідівна
КРЮКОВ Олексій Ігорович

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*методичні вказівки до самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «магістр»*

Підписано до друку 05.09.2016 р.
Формат 60x84¹/₁₆. Обл.-вид. арк. 0,5.
Гарнітура Таймс. Тираж ____ прим. Замовлення ____

Віддруковано з оригінал-макета у друкарні
ФО-П Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.